

**ТОМЕНКО Микола
ПИРОГОВСЬКА Віра**

**ПРОБЛЕМА ДЕМІФОЛОГІЗАЦІЇ НАРАТИВІВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ
ПРО «ІСТОРІЮ УКРАЇНИ» ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА**

І. Формування імперсько-радянсько-російської версії «історії України».

Усі найважливіші та переломні події в житті московщини–російської імперії–срсс–рф розпочиналися із масштабного фальшування власної історії та історії України. Загальновідомо про переписування історії в інтересах новоствореної Російської імперії за часів Петра Першого, а згодом через діяльність спеціальної державної комісії за Катерини Другої. Далі вся російська імперська машина посилювала головний міф про Росію як легітимного продовжувача спадщини Русі. Вважається, що найпереконливіші наукові аргументи проти приватизації доби Київської держави Росією навів відомий український історик та державний діяч Михайло Грушевський. У своїй знаменитій праці «Звичайна схема «руської» історії і справа раціонального укладу історії східного слов'янства» він доводить, що «Київська держава, право, культура були утвором однієї народності, українсько-руської, Володимиро-московська (держава) – другої, великоруської». Тому, що «Київський період

перейшов не у володимиро-московський, а в галицько-волинський XIII в., потім в литовсько-польський XIV-XVI вв. Володимиро-московська держава не була ані спадкоємницею, ані наступницею Київської, коли виросла на своїм корені, і відносини до неї Київської можна було б скоріше прирівняти, напр., до відносин Римської держави до її галльських провінцій, а не преемства двох періодів в політичній та культурній житті Франції» [1].

У період втрати Української державності та створення й діяльності СРСР потужна комуністична пропаганда знову повернулася до імперської історичної доктрини, де вже обґрунтовувалася оновлена концепція «єдиного советского народа», в основі якого були росіяни, українці та білоруси.

Відновлення Незалежності України 1991 року вчергове дало поштовх для відтворення об'єктивної версії історії України. Було відкрито та оприлюднено нові історичні документи, підготовлено нові підручники та документальні фільми з історії України. Українське суспільство, а разом з ним і світ, почали дізнаватися про давню історію та культуру новітньої України. Натомість відсутність системної державної політики в справі формування іміджу України в світі та масштабне фінансування росією власної версії від тепер вже «ідеології русского міра» дали можливість домінуванню оновленого імперсько-радянсько-російського тлумачення історичного розвитку країн східної Європи, зокрема України.

Недаремно ж напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну відбулася інформаційна кампанія «обезцінення» історії Української державності. 12 липня 2021 року найбільші російські ЗМІ передрукували програмну статтю президента РФ Володимира Путіна «Про історичну єдність росіян та українців», яка з'явилася на головному російському владному сайті російською та українською мовами [2]. Головна теза: «українці та росіяни – один народ, одне ціле», бо «і росіяни, і українці, і білоруси – спадкоємці Давньої Русі», які були об'єднані «однією мовою... й однією православною вірою».

Отже, як бачимо війна проти історії України завжди була однією з передумов чергового вторгнення чи військових дій росії проти незалежної України.

II. Головні міфи імперсько-радянсько-російської пропаганди щодо «історії України».

1. Походження терміну «Україна».

З часів Російської імперії до путінської доби пропагандистська та підпорядкована їй історична наука штампує фейкові тези від «Україна як окраїна...» до «Україну створив... Ленін».

Більшість українських науковців, як підсумовує у своїй праці «Слово і назва Україна» президент Української вільної академії Ярослав Рудницький, трималися усталеного погляду щодо походження слова Україна від іменників «край», «країна».

Назва Україна вперше згадується в Іпатієвському літописі від 1187 року, а згодом – у його хронологічно пізніших редакціях. Україною тут названо землі княжої Русі. Цей підхід щодо історичної спадкоємності назв-синонімів Україна-Русь був обґрунтований ще відомими вченими Михайлом Максимовичем, а згодом Володимиром Антоновичем та найпереконливіше Михайлом Грушевським. Іноземні мандрівники та дослідники також у своїх дописах активно вживали термін Україна.

Таким чином можемо стверджувати, що назва «Україна» як у внутрішньому, так і в міжнародному вжитку завжди була визначенням етнографічної території, а точніше краю, землі та держави українців.

2. Русь–Росія–СРСР–РФ

Серед найпоширеніших міфів, які стали визначальними у формування російської імперської ідеології та держави, теза про Росію-СРСР-Російську Федерацію як спадкоємниця Русі.

Термін «Русь» в літописних джерелах вживався в кількох значеннях: етнічному, як етнос чи народ; у географічному, як земля чи територія, і в суспільно-політичному, як держава чи країна.

Українські історики для розуміння національного етногенезу запровадили термін «Русь-Україна». У той же час поняття «Київська держава» є синонімом до терміну «Русь-

Україна». Натомість, російська історіографія пропагує термін «Давня Русь» та вважає похідними складовими від нього терміни «Київська Русь» і «Московська Русь».

Цікавою є історія давнього Новгороду, який відомий історик Микола Костомаров називав «Новгородська Русь». Це єдина територія сучасної Росії, яка ментально вирізнялася від азійської, авторитарної Москви і була ближчою до Київської держави та торгових республік Північної Європи. Після завоювання Новгороду Іваном III у 1478 році через терор і депортацію відбулася втрата його незалежності та культурний занепад і, відповідно, асиміляція московською політичною культурою урядування.

Тож більшість істориків, етнографів та філологів переконані, що Русь була давньоукраїнською державою. Вона сформувалася на території Київської, Чернігівської, Переяславської, Волинської, Галицької та Древлянської земель, за якими згодом закріпилася назва «Україна».

3. «Переяславська легенда або міф».

Міф про так звану Переяславську раду як прагнення українського народу до об'єднання в одну державу з московщиною займає одне із чільних місць у російській пропаганді. Особливого значення цій вигаданій історичній події надали в період радянського союзу. Насправді геополітичні та історичні реалії доби Богдана Хмельницького були інакшими.

Історична правда полягає в тому, що в Переяславі не підписали жодного документа, а так звані Березневі статті Хмельницького (зведені до 11 й підписані в Москві), як би це парадоксально не звучало, дуже нагадують історію з Мінськими угодами 2014 року. І в першому, і в другому випадках українська й російська сторони по-різному тлумачили зміст підписаних документів.

4. «Українці-націоналісти-фашисти-мазепинці-петлюрівці-бандерівці».

У російській версії української історії прихильники незалежності та національно-визвольного руху отримали зневажливий ярлик «мазепинці». Термін почали вживати після виступу гетьмана Івана Мазепи проти московського царя Петра I у 1709 році. А найбільшого вжитку він набув у кінці XIX – на початку XX століття.

Після втрати Україною своєї незалежності у 1921 році представники патріотично-самостійницького руху почали називати «петлюрівцями». Достеменно відомо, що головний отаман військ УНР Симон Петлюра вів рішучу боротьбу з тими, хто вчиняв погроми проти єврейського населення. Масмо також низку урядових документів і листівок, виданих Міністерством преси УНР, щодо необхідності боротьби з «більшовицькими провокаторами, які вдаються до погромної агітації».

Скориставшись оголошенням війни СРСР гітлерівською Німеччиною, представники ОУН(б) на чолі з Ярославом Стецьком 30 червня 1941 року проголосили у Львові Акт відновлення Української держави. У статті 1 документа читаємо: «Волею Українського народу, Організація Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує створення Української Держави, за яку покладали свої голови цілі покоління найкращих синів України» [3].

Хоча документ містив у статті 3 декларацію про союзницькі відносини з гітлерівською Німеччиною, у плани Третього рейху не входила поява незалежної України. Тож після арешту 5 липня та відмови керівництва ОУН(б), зокрема Степана Бандери та Ярослава Стецька, відкликати Акт відновлення Української держави їх на якийсь час відправили до в'язниці в Берліні, а на початку січня 1942 року – до концтабору в Заксенхаузені. Як бачимо, «союзницькі відносини» ОУН Степана Бандери з гітлерівською Німеччиною протрималися не більше пів року.

Степан Бандера перебував у концтаборі до 27 вересня 1944 року та після виходу на волю відмовився співпрацювати в Українському національному комітеті (УНК), який мав визнати керівництво генерала Російської визвольної армії (РВА) Андрія Власова. Цікаво, що після цієї відмови шеф головного бюро СС генерал Бергер резюмував: «Бандера – це незручний, упертий і фанатичний слов'янин. Своїй ідеї він відданий до останнього... **НЕНАВИДИТЬ** так само РОСІЯН, як і НІМЦІВ» [4].

Спростуємо ще один міф російської пропаганди щодо брехливого твердження про засудження Нюрнберзьким трибуналом Степана Бандери та загалом ОУН–УПА як причетних до «воєнних злочинів». Як стверджують дослідники, в обвинувальних вироках НЕМАЄ ЖОДНОЇ ЗГАДКИ про них, натомість у 42-томному виданні матеріалів Трибуналу містяться кілька згадок у німецьких документах про «рух Бандери, який готує заколот із кінцевою метою створення незалежної України».

III. Державна політика України в контексті просування популярної версії «історії України» у світі.

Питання презентації достовірної версії «історії України» у світі стало актуальним з часу відновлення Незалежності України. Багаторічне просування владою тези про «молоду Українську Державу» суттєво зашкодило у сприйнятті України як давньої держави, яка мала свій понад тисячолітній державницький шлях до 24 серпня 1991 року.

Певний внесок у популяризацію української історії було зроблено під час та після Помаранчевої революції 2004 року. На рівні держави вперше було визначено важливу роль в історії творення Української державності.

Щоправда, більшість заходів, особливо спрямованих на поширення правдивої історичної інформації для зарубіжжя, так і не було реалізовано.

Наступний крок у визнанні Державою необхідності «утвердження спадкоємності понад тисячолітньої історії українського державотворення» було зроблено Указом Президента від 24 серпня 2021 року «Про День Української Державності». Однак окрім введення державного свята – Дня Української державності, головне завдання – «забезпечити підготовку проекту стратегії захисту, збереження та популяризації історії Української державності» відповідні державні інституції так і не виконали.

Література

1. Грушевський М. (2002) Твори: у 50 тт. Львів. 1, 77.
2. www.kremlin.ru
3. Мірчук П. (1954). Акт відновлення Української Державності. Мюнхен. 3.
4. Історична правда. 31 грудня 2018.

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku**

**Дипломатична
академія
України**

**University of
Reading**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025